

Emnenr. 80

Fylke: Oppland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Rye

Emne: Folkemedisin

Bygdelag: Sør-Trakke og Mjørdal

Oppskr. av: Einar Bjørnstad

Gard:

(adresse): Treppen

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Ragnar Stålgård 78 år
Bjerg Langsvær 82 år

SVAR

1. Ja

2. Folk visste like om smitte i våre tid. Det har vært brukt middel å bygge murer mot smitte.

Einer ble også lagt i ei gryte og ankeret midt på golvet.

Rimeligvis for å verne seg mot smitte og sykdom.

3. Mot braunsår ble brukt smilt iblandet potetmjøl rørt ihop til en grøt og pålagt såret.

Mot alur. sår ble brukt alur (atom) ble knust og strødd i sår.

Bekk ble også brukt mot sår og byller. Ble opphetet til det ble flytende og helt på en felle og lagt på byllen eller såret. Bekket framk da verken ut.

På sår ble også brukt gamalost.

For 65 år siden ble ved et tilfelle på sår brukt grøn søpe blandet med sukker.

Ridet kom vissnok fra en
kalvekjering.

Mot verk ble brukt
grautauslag kokt av
høyne.

På sære sunnleam brukt
sunn barkvijöl. Man giet
da på läven og tok barken
av äsen og tok det lässe
vijöl som hadde daumel
seg der.

Mot frost inlet acuel
rid man ä qui med snö.
Brennvin ble brukt mot
forkjölelse, likesä simbevolje.

4. Ja

5. Ja. Med isiner ble
länt helst av jorden.

6. Tjyrü (ljere) ble brukt
mot koring. 3/4 fl. vaku
+ 1 spiseskje renset tjyrü.

Tjück fläyke ble kokt,
avtalt sukk + raffinade
+ renset tjyrü. Dette ble
brukt mot ekseu (kläs)
hos småbarn og voksne.

kuar (skjörkoe) ble brukt
mot verk.

7. Treak ble brukt
mot forkjölelse.

8. Ukjent.

9. Sloffene ble samlet
inn av de som kengte
dem. Det ble brukt fersk
brennelse. Den ble kokt
og drückt.

10. Flyende ble oppbevart

4.
Sebastian Kneipp prest
til Wörishofen i Bayern
kristiania.

J. Mittels Forlag
1894.

15. Mot forkjølelse ble
brüel oppkokt mjölk
blandet med pepper.
Terpentin ble Brüel
mot beenbrüed. Man
slo terpentin på en fille
og revet det på. Terpentin
ble også drükket mot
forkjølelse. Man holdt
den varmen.

Drumküll ble kjøpt
på apotek og Brüel
sammenrørt med sukker
mot mark i magen
hos småbarn.

Mot mark i magen
hos småbarn ble også
satt en lute i endetarmen.
Kvikksilver salve ble kjøpt
på apotek og Brüel med
lute.

Karbonsyre ble Brüel til
å ønske sår.

Av bygda doktorene har vi
på Tjellen hatt bare 1.

Slans magen er Jörn

Saghaugen og han ble
kall Tjellens Distrikt.

Slan var født auser.

1770. Nu levende kan
ikke lüske noe om
han, men det skal

på flasker, og det som
var løst i asker.

11. Renset tjørn og
renset terpentint ble
kjøpt på apoteket.

12. Eimkarolje ble kjøpt
av kramkaren.

Gilt ring var en messing
ring med innfelt bly.
De ble bæret på fingrene.
Det var mange som
betrakte dem. De mente
at gylta da ble borte
når de hadde disse
ringene på seg.

Omkr. 1890 kjøpte
O. A. Gillebo elektrisk belte
til sin kone. Det skulle
helbrede gialm. Beltet
ble også kalt Riisersens
belte.

13. Ble i alen. overlevet
munklig. Ridene gikk
fra mann til mann.
Ridene kom også ofte fra
køkketjenerne.

14. Ragna Nordgård 78 år
har en gammel legebok.
Hun sier at den har
hjulpet henne selv mange
ganger og hun har også
hjulpet andre med den.
Tilber er: Min Tandskin
prøvet gjennom 40 år og
skrevet til sykehusets
delbrøds og Sundhetens
Udvalgteholdelse af

5.
slå om ham og hans
virksomhet i Johs. Skars
bøke: Vis knut.

I nyere tid har vi
ikke hatt noen som
kan betegnes som
begdadoktor eller
definisjonen i spørrelista
Berger Langsøen, 80 år,
har meget god hukome-
relse, men kan ikke
hukse noen slik. Derimot
var det flere som drev
med årelating eller
kopping. Deres lærdom
hadde rimeligvis gått
i arv. De hadde ikke
lært noe hunker av
prester eller bøker. Av
dessa kan nevnes

Langebrek Ivald meget
sid 1897 og Johan Mysøen
sid 1900. En av de
siste som drev med
kopping var Låuvilg
Toresen. Han drev omkr.
1914.

Kopping ble foretatt
for å helbrede mol-
verk eller liqueuse og
for å få ut vondt blod.

Emnenr. 80 Fylke: Oppland
 Tilleggsspørsmålnr. Herad: Fyru
 Emne: Folkemedisin Bygdelag: Nord-Trollen
 Oppskr. av: Einar Bjørnstad Gard:
 (adresse): Trollen G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Erling Tor Mageli 74 år

SVAR

Erik Heggvågjørtstuguen, død omkr 1900, der såvidt jeg har fått opplysning om bare på Nord-Trollen. Erik var både doktor og dyrlage. Der med årelangt. Han var spesialist til å helbrede verk. Helbrede verk som selv doktorer ikke greide. Til verk og sin hadde han suslees pløst, hvis hovedbestanddelen var bekk og smør.

En byggedoktor som var kjent over store deler av Gudbrandsdalen var Marit Gløkkenen født 1750-60. Hun var meget beengstet som doktor og reiste over et vidstrakt område. Hun var så oppsatt av sin logegjerning at hun kunne ikke å utføre annet arbeid. Hun ble hentet

med hest helt til Nord-Fron 7
Ofte kom det hesteskys
til Glömmen, og ofte lang-
veis fra, for å hente Marit,
og ville da den sit reise
på det uviste, for de visste
ikke på forhånd om hun
var hjemme eller borte.

Om sommeren samlet hun
opp medisinske planter på
Glömmenjordet så hun hadde
helt året, og skaffet seg
av disse et lite apotek.

Til sine medisiner og
annet utstyr hadde hun
medisin-skinn, som hun
hadde med seg når hun
ble hentet til syke folk.
Hun spjettet beinbrudd og til
dette brukte hun tykke skinner
av tre og en linne som
hun reist med. Marit skulle
være ren meske til å
helbrede innborejücken
(Skovmiden i viss) som
mange var plaget av
den tid. Hun tok også
betaling, men hvor
meget har det ikke
lyktes meg å få ned på.
Hun hadde vistnok lærebøker.